

Dr. Bálint Péter:

A pénzmosás szabályozása az új magyar Btk.-ban

I. Bevezetés

A pénzmosás büntettének tényállása a gazdasági bűncselekmények rendszerváltozás utáni legátfogóbb újraszabályozása keretében került az 1978. évi IV. törvényben (a továbbiakban: régi Btk.) szabályozásra.

Elmondható, hogy immár két évtizede pönalizálásra került hazánkban a pénzmosás, amely cselekmény törvényi tényállása talán a legtöbbször került módosításra annak ellenére, hogy a cselekmény felderítésére és a büntetőjogi felelősségre vonásra igen csekély számban került sor. A kodifikáció indoka szinte kivétel nélkül a pénzmosás elleni küzdelem hatékonyságának növelését célul kitűző nemzetközi szervezetek elvárásainak való megfelelés volt.

Tekintettel arra, hogy 2013. július 1. napján hatályba lépett Magyarország új Büntető törvénykönyve, a 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.), mely a régi Btk.-t váltotta fel, a pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályi környezet átalakult hazánkban. Az új Btk. változatlanul két tényállást tartalmaz a pénzmosással kapcsolatban, melyek a XL. fejezetben kerültek rögzítésre, a pénzmosással és a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása címet viselik.

A tanulmányban a céloom a hatályos jogi szabályozás aspektusán keresztül bemutatni a pénzmosást. A pénzmosás differencia specifikája az elkövetési magatartás sajátosságából adódik, ugyanis minden olyan cselekményt felölel, amely a bűnös úton szerzett vagyoni érték létezésének, eredetének, felhasználásának eltitkolására, illetve elleplezésére irányul azzal a céllal, hogy azt legális jövedelemként tüntessék fel.¹

A tanulmányban a hagyományokat követve - a pénzmosás bűncselekményének részletes elemzését történeti vázlat, majd kriminológiai alapvetés előzi meg.

A pénzmosás törvényi tényállását a magyar jogirodalomban kialakult dogmatikai megközelítés keretében mutatom be, először a tárgyi oldalt, a jogi tárgy, az elkövetési tárgy, az elkövetési magatartás, az eredmény, majd a stádiumok, kísérlet, előkészület, illetve az alanyi oldal, a bűnösség, szándékosság, gondatlanság, a célzat, a minősített esetek ismertetésével, végül kitérve az elhatárolási és halmazati kérdésekre.

¹ Farkas Judit: A pénzmosás büntette svájci és német jogösszehasonlítással. MTA Állam- és Jogtudományi Intézete, Budapest, 1996. (a továbbiakban: Farkas: A pénzmosás büntette svájci...) 31.o.

A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása a pénzmosáshoz szorosan kapcsolódik. A jogintézményt a pénzmosás törvényi tényállásával azonos didaktikai szempontok alapján mutatom be, majd tanulmányomat összegzéssel zárom.

II. A pénzmosás

2.1. A pénzmosás eredete

A „mosást” ma ennek a szónak a tisztítással való társítása miatt hangsúlyozzák. Elképzelhető, hogy az eredeti bűnügyi kapcsolat a mosodák álcaként történő alkalmazása miatt alakult ki. A pénzmosás kifejezés gyökerei a szervezett bűnözés szimbólumához, Al Caponéhoz nyúlik vissza, aki Chicago-szerte működtetett pénzbedobós, önkiszolgáló mosodákat, amelyek segítségével álcázta a szeszcsempészetből, kábítószer-keresedelemből és bordélyházak működtetéséből származó jövedelmét.²

Az, hogy a „pénzmosás” kifejezés innen eredhet, minden bizonnyal csupán egy szellemes történet, azonban az 1920-as években gyakori módszer volt a bűnözők körében, hogy nagy készpénzforgalmú vállalkozásokat vettek át (ilyenek voltak például a mosodák és az autómosók), majd összekeverték a bűncselekményből származó készpénzt a legális tevékenységből származó bevétellel, így szolgáltatva okot a nagy összegű készpénz létezésére. Egy másik ugyancsak nem igazolható elmélet szerint a pénzmosás kifejezés a kábítószer-kereskedők által használt argóból ered, ők nevezték „mosásnak” azt a tevékenységet, amikor a „piszkos” pénzüket legális forrásból eredőként tüntették fel. Maga a pénzmosás (*money laundering*) kifejezés a Watergate botrányval kapcsolatban először egy amerikai újságban jelent meg a hetvenes évek elején. Amerikában volt ugyancsak az első bíróság, amely 1976-ban egy büntetőügyben a pénzmosás kifejezést használta, és ugyancsak itt vált önálló bűncselekménnyé 1986-ban. Összehasonlításképp: amíg a nyolcvanas években a tengerentúlon 213 ítéletben olvasható a „pénzmosás” kifejezés, addig a kilencvenes években már 3643 döntésben felhívásra került.³

2.2. A pénzmosás fogalma

A pénzmosás olyan illegális, rendszerint a gazdasági szférát érintő szolgáltatás, amely egy korábbi bűncselekményből származó pénzt látszólag legális forrásból származó pénzzé konvertál. A gazdaságban nem csak törvényes úton képződik jövedelem, amely bekerülve a

² Gál István László: A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályok magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012. (a továbbiakban: Gál: A pénzmosással és a terrorizmus...) 11. o.

³ Dr. Gál István László: A pénzmosás szabályozásának régi és új irányai a nemzetközi jogban és az EU-jogban. Európai Jog, 2007/1. szám 12. oldal.

tisztességes piaci tevékenységet folytató gazdasági szereplők közé indokolatlan versenyhátrányt keletkeztet. A gazdaság szereplőinek célja elsősorban a profit előállítása, majd annak realizálása, ezzel szemben a pénzmosás célja pusztán a bűncselekményből „megtermelt” pénz illegális eredetének a felismerhetetlenné tétele. Az eltérő cél önmagában hordozza a legális gazdasági tevékenységet folytató szereplők veszélyeztetettségét, ugyanis a pénzmosás nem profitorientált tevékenység, így a piaci egyensúlyt felboríthatja. A legnagyobb veszélyt a szervezett bűnözés beszivárgása jelenti a pénzügyi világba, befolyást szerezve a gazdasági, politikai hatalomba.

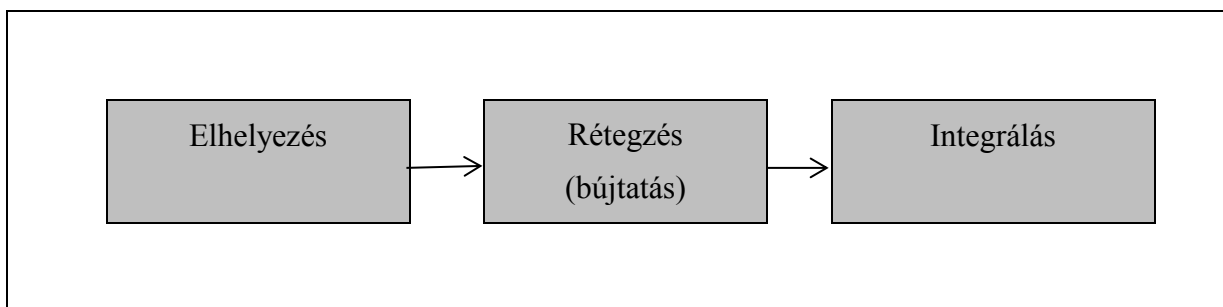
A pénzmosás napjainkra jövedelmező üzletté vált a világon. Az IMF becslése szerint a pénzmosás volumene a Föld összes országa egyesített GDP-jének 2-5%-át teszi ki. Ez az összeg a Pénzügyi Akciócsoport (FATF) becslései szerint az évente tisztára mosott „piszkos pénz” nagysága megegyezik Spanyolország gazdaságának teljes éves kibocsátásával.⁴ Ezek a számok, ha nem is határozhatóak meg pontosan, azonban érzékeltetik a gazdaságot érintő veszély mértékét.

Kriminológiai meghatározása szerint a pénzmosás olyan legális gazdasági műveletek leplezése alatt folytatott illegális gazdasági szolgáltatás, amely arra irányul, hogy a bűncselekménnyel szerzett vagyon eredete igazolhatóvá váljék, megszabadulva annak felismerhetően jogellenes mivoltától.⁵

2.3. A pénzmosás folyamata

Kriminológiai megközelítésben a pénzmosás folyamatával kapcsolatban a legelterjedtebb séma az Egyesült Államokból származó három fázis modell. A pénzmosást e séma szerint három szakaszra osztják fel. Szükséges azonban leszögezni, hogy a folyamat nem szükségszerűen járja be mindhárom fázist. A klasszikus folyamatára az *elhelyezés*, a *rétegzés* és az *integrálás* stádiumát tartalmazza. Ezt az alábbi ábra szemlélteti:

A pénzmosás folyamata

⁴ Dr. Gál István László - Dr. Sinku Pál: Dinamikus és statikus pénzmosás – egy új tényállás kritikai elemzése. Magyar Jog, 2008/3. szám 129-130. oldal.

⁵ Gál: A pénzmosással és a terrorizmus... im. 12. o.

Forrás: Gál István László⁶

1. Az *elhelyezés (placement)* fázisában a készpénz elválik az alapbűncselekménytől, és a pénzügyi szervezetekhez kerül. Ez a fázis a legrövidebb, mert a cselekmény itt fedezhető fel a legkönnyebben. Gyakran alkalmazott módszer a strukturálás, azaz az azonosítási értékhatár alatti elhelyezés, illetve a bűncselekménnyel külföldön szerzett pénzt oly módon juttatják át a célországba, mintha az a rendes üzleti tevékenységből származna. Az elhelyezés elősegítésére fedő vállalkozásokat hoznak létre, melyeket névleges tulajdonosok mögé bújva irányítanak, a bűncselekményből származó tőkét pedig nyereségként feltüntetve, adózott jövedelemként veszik ki.

2. A második fázisban, melyet *rétegzésnek* vagy *bújtatásnak fordítunk (layering)*, az illegális jövedelmet elválasztják a forrástól. A bevételeket úgy rejtik el, hogy a jövedelem megszerzője, valamint a bűncselekményből származó pénz közötti kapcsolat felderíthetetlen legyen. Különböző jogügyletek útján a pénz útja követhetlenné válik. Tipikus módszer a nemzetközi off-shore társaságok, és pénzügyi intézmények igénybevételével pénzügyi tranzakciók lebonyolítása, illetve anyagi eszközök láncolatos értékesítése.

3. Az *integráció (integration)* a legalizálás során az a részmozzanat, amellyel a pénzmosó magyarázatot tud adni a keletkezett vagyónára. Ebben a szakaszban juttatják vissza a bűncselekményből származó vagyont a gazdaságba. Itt a lebukás veszélye a legkisebb, hisz a vagyon legális forrásból származóként kerül feltüntetésre.⁷ Tipikusan nagyobb forgalmat mutatnak ki a valósánál, a különbözetben pedig elhelyezik a „mosásra” váró pénzt.⁸

A fentiek alapján lényegét tekintve a három fázisban foglaltak alapján olyan műveleteket végeznek, melyek következtében a pénz eredeti bűnös származása követhetlenné válik, majd elvész.

2.6. A pénzmosás Magyarországi kodifikációs folyamatának főbb állomásai

Hazánk a Társulási Szerződésben⁹ vállalt kötelezettséget a pénzmosás elleni nemzetközi küzdelemben való részvételre.¹⁰ Ennek teljesítése során az 1994. évi IX. törvény 23. § -ával került az akkor hatályos 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 303. § -ában a

⁶ Gál István László: A pénzmosással és a terrorizmus... im. 16. o.

⁷ Gál István László: A pénzmosással és a terrorizmus... im. 16-17. o.

⁸ Dr. Gál István László- Dr. Sinku Pál: Dinamikus és statikus pénzmosás – egy új tényállás kritikai elemzése. Magyar Jog, 2008/3. szám 131-132. oldal.

⁹ A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről szóló 1994. évi I. tv. 86. cikk.

¹⁰ A Bécsi Kábítószerek Egyezményt Magyarország ugyan 1989. augusztus 26. napján aláírta, azonban a ratifikálására évekkel később került sor (az 1998. évi L. törvény hirdette ki). A Strasbourgi Egyezményhez is csatlakozott Magyarország (a 2000. évi CI. törvény hirdette ki).

pénzmosás bűncselekménye kriminalizálásra, valamint elfogadták az első pénzmosás megelőzési törvény, a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvényt.¹¹ Szankcionálásra került a törvényben előírt bejelentési kötelezettség elmulasztásának szándékos és gondatlan elkövetési magatartása is. A régi Btk.-ban a törvényi tényállást folyamatosan pontosították.¹² A törvényi tényállás módosításának egyik indoka az alapbűncselekmény bizonyításának nehézségeiből adódott.

Ahogy arra már utaltam Magyarország 2001 júniusában felkerült a FATF fekete listájára, a „nem együttműködő országok közé”, majd ugyanezen évben bekövetkezett a szeptember 11-i terrortámadás, amely hatására a világon megerősödött a terrorizmus elleni nemzetközi együttműködés. Ennek hatására született hazánkban a terrorizmus elleni küzdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló 2001. évi LXXXIII. törvény, amely a pénzmosás tényállását koncepcionálisan átalakította. A törvény egyúttal módosította a pénzmosás megelőzési törvényt is, majd a Kormány a korábbi végrehajtási rendelet hatályon kívül helyezése mellett megalkotta a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény végrehajtásáról szóló 299/2001. (XII. 27.) számú Kormány rendeletet.

Az első pénzmosás megelőzési törvényt felváltotta 2003-ban a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény, amely elsősorban az Európai Unió II. pénzmosás elleni irányelvének való megfelelés céljából született. Nem késlekedett az Unió jogalkotás, ugyanis 2005-ben kiadta a III. pénzmosás elleni irányelvet¹³ melynek implementálására az Országgyűlés elfogadta a pénzmosás megelőzéséről és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényt (a továbbiakban Pmt. = pénzmosás megelőzési törvény). 2013-tól a magyar pénzmosás ellenes szabályozás két törvényben, a Btk.-ban és Pmt.-ben található.

¹¹ Közismertebb nevén „téglatörvény”.

¹² A törvényi tényállás részletes ismertetésének igénye nélkül: a „pénzmosással foglalkozó szervezet” helyébe a „bűnszervezet” lépett az 1997. évi módosítás során, az „öt évnél súlyosabb” kritérium helyébe az „öt évi vagy ennél súlyosabb” szövegrész lépett, illetve a taxáció elhagyására került az 1998. évi módosítás során, majd az előcselekmények köre kibővült valamennyi „szabadságvesztéssel büntetendő cselekménnyel” az 1999. évi módosítás során. A 2001. évi CXXI. törvény a régi Btk. törvényi tényállását immáron negyedik alkalommal módosítva megteremtette a saját pénz mosásának büntethetőségét, valamint a más által mosott pénz gondatlan alakzatát is büntetni rendelte. Tóth: Gazdasági bűnözés... im. 355-356. o.

¹³ Jelenleg a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló többször módosított 2005/60/EK számú irányelv van hatályban.

III. A pénzmosás hatályos szabályozása a magyar büntetőjogban

Az új Btk. elődjéhez hasonlóan két tényállást tartalmaz a pénzmosással kapcsolatban, a törvény XL. fejezetében a pénzmosás és a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása címet viselő bűncselekmények alkotják a büntetőjogi szabályozást.

3. A Pénzmosás törvényi tényállásának elemzése

399. § (1) *Aki más által elkövetett büntetendő cselekményből származó*

a) dolgot átalakítja, átruházza, vagy a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe abból a célból, hogy

aa) az ilyen dolog eredetét eltitkolja, elleplezze, vagy

ab) a más által elkövetett büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárást megghiúsítsa,

b) dolog eredetét, az ilyen dolgon fennálló jogot vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, az ilyen dolog helyének változását vagy azt a helyet, ahol az ilyen dolog található, eltitkolja, vagy elleplezi,

büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) *Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dolgot*

a) magának vagy harmadik személynek megszerzi,

b) megőrzi, kezeli, használja vagy felhasználja, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez,

ha a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerte.

(3) *Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki bűncselekményének elkövetéséből származó dolgot ezen eredetének leplezése, titkolása céljából*

a) gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

b) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe.

(4) *A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(3) bekezdésben meghatározott pénzmosást*

a) üzletszerűen,

b) különösen nagy vagy azt meghaladó értékre,

c) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet, vagy szabályozott ingatlanbefektetési társaság tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként,

d) hivatalos személyként vagy

e) ügyvédként

követik el.

(5) *Aki az (1)–(4) bekezdésben meghatározott pénzmosás elkövetésében megállapodik, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

400. § (1) *Aki a más által elkövetett bűncselekményből származó*

a) dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja,

b) dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe,

és gondatlanságból nem tud a dolog ezen eredetéről, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

a) különösen nagy vagy azt meghaladó értékre,

b) pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet, vagy szabályozott ingatlanbefektetési társaság tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként, illetve

c) hivatalos személyként

követik el.

(3) Nem büntethető az (1)–(2) bekezdésben meghatározott pénzmosás miatt, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz, és az elkövetés körülményeit feltárja, feltéve, hogy a bűncselekményt még nem vagy csak részben fedezték fel.

Értelmező rendelkezés

402. § (1) A 399–400. § alkalmazásában dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában, illetve dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetén az értékpapírszámla jogosultjának biztosítja.

(2) A 399–400. § alkalmazásában pénzügyi tevékenységen, illetve pénzügyi szolgáltatás igénybevételén a pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási vagy befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutőzsdei szolgáltatási, befektetési alapkezelési, kockázati tőkealapkezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél, vagy biztosítási, viszontbiztosítási vagy független biztosításközvetítői, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztári, magánnyugdíjpénztári vagy foglalkoztatói nyugdíj-szolgáltatási tevékenységet, illetve annak igénybevételét kell érteni.

1. A bűncselekmény jogi tárgya a szervezett bűnözés elleni hatékony küzdelemhez fűződő társadalmi érdek, a tényállás a legális gazdaság törvényes működésébe vetett bizalmat és a pénzügyi intézményeket is védi.¹⁴ Mindezek mellett hangsúlyozni kell a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságának a fokozását is, ugyanis hatékony eszközként szolgál a bűncselekményekből származó pénzeknek a pénz- és tőkepiaci rendszeren keresztül történő tisztára mosásának a megakadályozásában.

Itt kell utalnom arra, hogy a szervezett bűnözés alapvetően készpénzbevétel eredményez, a legális gazdasághoz vezető út az egészségesen működő piacgazdaságokban pedig a pénzügyi rendszeren keresztül vezet. Így a „piszkos” pénzek a három fázis modellnél kifejtettek szerint valamilyen formában keresztülvándorolnak a pénzügyi intézmények hálózatában. Ezért a pénzmosás pönalizálása járulékosan védi az említett intézmények törvényes működésébe vetett bizalmat.

¹⁴ Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévai Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc 2002. 280. o.

2. A bűncselekmény *elkövetési tárgya* a dolog. A dolog (res) fogalma szűkebb jogi értelemben olyan önálló testi tárgyat jelent, amelyen tulajdon állhat fenn.¹⁵ A dolog meghatározása során mind a Polgári Törvénykönyv, mind a Btk. rendelkezéseit fel kell hívni. Ezt támasztja alá a Btk. 402.§ (1) bekezdésében rögzített jogalkotói jogértelmezés, amely akként rendelkezik, hogy *a 399–400. § alkalmazásában dolgon a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában, illetve dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetén az értékpapírszámla jogosultjának biztosítja.*

Az értelmezésben szereplő dematerializált értékpapír fogalmát a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény határozza meg. A dematerializált értékpapír jogszabályban meghatározott módon, elektronikus úton létrehozott, rögzített és továbbított, értékpapírszámlán nyilvántartott, az értékpapír –jogszabályban meghatározott – valamennyi tartalmi kellékét azonosítható módon tartalmazó adatösszesség. A dematerializáció a materiális értékpapír előállítás meghaladása, az értékpapír elveszíti okirati jellegét és csupán – a bankjegy-számlapénzhez hasonlíthatóan – értékpapírszámlán létező, elektronikus adat formájában létezik. Az előállítása oly módon történik, hogy a kibocsátó határoz az értékpapír dematerializált értékpapírként történő előállításáról, gondoskodik a kibocsátási folyamat lebonyolításáról, majd utasítja a központi értéktárat a központi értékpapírszámla megnyitására. Annak érdekében, hogy az ilyen értékpapírok tartalma is ellenőrizhető legyen, a kibocsátó kiállít egy, a dematerializált értékpapír kellékeit tartalmazó, értékpapírnak nem minősülő okiratot.¹⁶

A jogalkotó tehát *exemplifikatív* módon határozta meg a dolog fogalmát, így azt a lehető legtágabb értelemben kell értelmeznünk. Elsősorban az olyan dolgok bírnak kiemelkedő jelentőséggel, melyek önmagukban jelentős értéket képviselnek, így az értékpapírok, drágakövek, nemesfémek és nem utolsó sorban az ingatlanok. Itt kell azonban megjegyezni, hogy függetlenül attól, hogy az elkövetési tárgy széles körre terjed ki, annak egy speciális formája a pénz, azon belül is a készpénz bír kiemelt jelentőséggel, hiszen a bűncselekményből származó profit tipikusan ilyen formában jelenik meg.

Az elkövetési tárgy kapcsán szükséges az alaphűncselekmény fogalmát tisztázni. A pénzmosás büntetendővé nyilvánításával már elkövetett bűncselekményekhez kapcsolódó magatartások *sui generis* büntetőjogi értékelést nyertek. Tekintettel arra, hogy a pénzmosás

¹⁵ Földi László és Hamza Gábor: A római jog története és intéllúciói, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996. 267. o.

¹⁶ Tomori Erika: Értékpapírjog és a tőkepiac szabályozása. Közép-európai Brókerképző Alapítvány, Mobil Kft. Kiadó, Budapest, 2008. 25. o.

nem önálló, hanem járulékos bűncselekmény, szükségszerűen meg kell, hogy előzze valamilyen másik cselekmény (előcselekmény, vagy más néven alpbűncselekmény), amelynek a jövedelmét próbálják tisztára mosni.

A törvényi tényálláson belül a legszembetűnőbb elkülönülést a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dologra vonatkozó [(1) és (2) bekezdés], valamint a saját maga által elkövetett büntetendő cselekményből származó dologra vonatkozó pénzmosás [(3) bekezdés] mutatja. A tényállás négy alaptípusa egymástól jól elkülöníthető.¹⁷

3. *Elkövetési magatartás.* Elmondható, hogy törvényi tényállás teljes körűen lefedi a Strasbourgi egyezményben meghatározott cselekményeket.

3.1. Dinamikus pénzmosás [399. § (1) bekezdés]¹⁸

Az elkövetési magatartások többsége közgazdasági értelemben valamilyen vagyontranszformációt eredményez. A dinamikus pénzmosást az alpbűncselekmény elkövetőjének viszonylatában csak *extraneus* követheti el.

Az elkövetési magatartások az alábbiak:

a) A dolog *átalakítása* a külső megjelenésre és betöltött funkcióra vagy rendeltetésszerű használatra egyaránt érthető. Tulajdonképpen egy olyan vagyontranszfert jelent, amikor a dolog anélkül alakul át az egyik vagyontartási formából a másikba, hogy közben nem következik be a tulajdonos személyében változás.¹⁹

b) Az *átruházás* a származékos tulajdonszerzés egyik esete, mely szabályok a Ptk.-ban kerültek rögzítésre. Történhet akár ingyenes, akár visszerthes jogügylettel is. Ezzel az elkövetési magatartással a pénzmosó az alpbűncselekmény és az elkövető közötti kapcsolat elhomályosítása céljából harmadik személlyel a dologra színlelt szerződést köt.

c) A *dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy bármilyen pénzügyi szolgáltatás igénybevétele* gyűjtőfogalom, melyet a Btk. 402.§ (2) bekezdésében foglalt értelmező rendelkezés határoz meg.²⁰

Hangsúlyozandó azonban, hogy a bűncselekménynek ezt a fordulatát is elkövetheti bárki, tehát nem csak a legális pénzügyi tevékenység végzése vagy pénzügyi szolgáltatás

¹⁷ Az elkövetési magatartásokat Gál István László didaktikai felosztását követve mutatom be.

¹⁸ Gál: A pénzmosással és a terrorizmus...im. 60-63.o.

¹⁹ Például ékszer beolvasztása útján új ékszer előállítás.

²⁰ A tevékenység tartalmát a keretjogszabályok határozzák meg részletesen.

igénybevétele tényállásszerű a pénzmozgás megállapítása szempontjából. A Btk. által használt „bármilyen” jelző is arra utal, hogy mind a legális, mind az illegális műveletek megalapozzák a bűncselekmény megállapítását, tehát akár egy érvénytelen jogügylettel is elkövethető a pénzmosás, és nem szükséges a törvény által előírt szervezeti keretek betartása vagy feltételek megléte sem.²¹ Az elkövetési magatartás tehát ebben a körben is meglehetősen tág körben került meghatározásra.

d) A *dolog eredetének, a dolgon fennálló jognak, vagy az e jogban bekövetkezett változásnak, illetve a dolog fellelhetőségi helyének eltitkolása vagy elleplezése* elkövetési magatartások közös jellemzője, hogy azokat a pénzmosó az alpbűncselekmény elkövetőjének felelősségre vonásának megakadályozása, vagy megnehezítése érdekében fejti ki. Ekként a dolog eredete alatt e tényállási pont alatt is annak más által elkövetett bűncselekményből származását kell érteni. A dolgon fennálló jog alatt nem csak a tulajdonjog, mint legfőbb dologi jog értendő, hanem magába foglalja a kötelmi, vagy egyéb jogviszony alapján létrejött jogosultságot is. Az *eltitkolás passzív* magatartás, így csak akkor nyerhet büntetőjogi értékelést, ha az elkövetőnek jogszabályban előírt kötelessége az adatok feltárása. Az *elleplezés* ezzel szemben *aktív* magatartást igényel, amellyel az elkövető szándékos magatartása az alpbűncselekményből származó dolog és az alpbűncselekmény elkövetője közötti kapcsolatot igyekszik eltüntetni.

3.2. Statikus pénzmosás [399.§ (2) bekezdés]²²

Ezen elkövetési magatartások többsége vagyont-transzformációt nem eredményez. A statikus pénzmosás törvényi tényállását az alpbűncselekmény elkövetője nem valósíthatja meg.

Ebben a tényállási pontban pönalizált elkövetési magatartások a következők:

a) A *dolog megszerzése saját magának vagy harmadik személynek* elkövetési magatartások alatt eredetleplezési célzat nélküli megszerzést kell érteni, így a jogalkotó egy olyan cselekményt is a pénzmosás törvényi tényállásába iktatott, mely a dolgozatom elején kifejtett pénzmosás kriminológiai meghatározásának nem felel meg, ugyanis annak az eredetleplezés az egyik alapvető kitétele.

b) A *dolog megőrzése, kezelése, használata vagy felhasználása, azon vagy az ellenértékén más anyagi javak szerzése* olyan magatartásokat ölelnek fel, melyek akár ingyenesen, akár

²¹ Békés Ádám - Blaskó Béla – Czencz Zoltán – Csák Zsolt – Elek Balázs – Gál István – Geller Balázs József – Köhalmi László – Lajtár István – Miskolczi Barna – Polt Péter – Szücs András – Török Zsolt – Vaskuti András Új Btk. kommentár 8. kötet, Különös rész. Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. (a továbbiakban: Békés - Blaskó – Czencz – Csák – Elek – Gál – Geller – Köhalmi – Lajtár – Miskolczi – Polt – Szücs – Török – Vaskuti: Új Btk. kommentár...) 55. o.

²² Gál: A pénzmosással és a terrorizmus...im. 63-64.o.

haszonszerzés végett történnek is, az alapbűncselekmény elkövetője érdekkörébe tartozó tevékenységnek tekintendők. Példaként hozható fel a bűnös úton megszerzett vagyon páncélszekrényben, vagy folyószámlán történő elhelyezése.

Sajátos kérdésként merül fel az ügyvédi honorárium, amelyet a védő ügyvéd a védencétől adott esetben a bűncselekményből származó pénzből kap, ugyanis azáltal, hogy az eredetleplezési célzat nem tényállási elem, a munkadíj átvétele tényállásszerű abban az esetben, ha az ügyvéd tudja a pénz eredetét. Aggálytalan azonban az az eset, amikor az ügyvéd ügyvédi letétként elfogad olyan pénzt, amelyről tudja, hogy bűncselekmény elkövetéséből származik.²³

3.3. Saját pénz mosása [399.§ (3) bekezdés]²⁴

Ezt a tényállást kizárólag az alapbűncselekmény elkövetője követheti el a dolog eredetleplezése céljából.

Elkövetési magatartások:

a) A saját maga által elkövetett büntetendő előcselekményből származó dolog *gazdasági tevékenysége során történő felhasználása*, tipikus pénzmosási technika, mely értelemszerűen a dinamikus pénzmosás elkövetési magatartásai közé is beilleszthető. A régi Btk. a gazdasági tevékenység fogalmát az értelmező rendelkezése akként határozta meg, hogy az a bevétel elérése érdekében vagy azt eredményező módon saját kockázatra rendszeresen végzett termelő, kereskedelmi vagy szolgáltató tevékenység. A gazdasági tevékenység fogalmát ezzel szemben a hatályos törvény nem definiálja, így a korábbi értelmezés nem feltétlenül vonható az értelmezés körébe, azonban irányadónak tekinthető. Az mindenképp rögzíthető, hogy a saját szükséglet kielégítését szolgáló tevékenységek nem vonhatóak a gazdasági tevékenység fogalma alá.

Pénzmosási technikaként például szolgálhat az akkreditív felhasználása a jogügylet során. A pénzmosó cég keres egy külföldi partnert (vevő cég), majd a szerződésben a szolgáltatás teljesítését akkreditív bemutatásához kötik. A vevő bankja megnyitja az akkreditívet, és erről értesíti az exportőr bankját. Az exportőr bankja értesíti ügyfelét (a pénzmosó céget), hogy megnyitották az akkreditívet. A valóságban meg nem történt áruszállításról kiállítják az átvételi okmányokat, melyeket a vevő cég átad a pénzmosó cégnek, aki azokat bemutatja a

²³ Gál István László: A pénzmosással és terrorizmus... im. 32. o.

²⁴ Gál István László: A pénzmosással és terrorizmus... im. 64-65. o.

saját bankjának. A bank nem észleli, hogy hamis papírokat mutattak be, ugyanis a vevő nem firtatja, hogy az árut nem kapta meg. Az exportőr bankja jóváírja az összeget a pénzműosó cég számláján, majd elküldi a papírokat az importőr bankjának, mely megterheli a vevő számláját a vételár összegével. Az ügylet utolsó lépése, hogy az ügylet ellenértékét a pénzműosó cég a vevő cég képviselőjének a jutalékot felszámítva készpénzben átadja. Ráadásul a vevő cég a pénzműosó cégtől kapott fiktív számlákkal növelte a kiadásait.²⁵

b) A *dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele* elkövetési magatartásra utalok a dinamikus pénzműosás körében kifejtettekre.

3.4. Gondatlan pénzműosás [400.§]²⁶

A gondatlan pénzműosás törvényi tényállását a törvényhozó új alapesetként pönalizálta, noha megegyezik a saját pénz mosásával, azzal a lényeges különbséggel, hogy kizárólag más által elkövetett bűncselekményből származó dologra vonatkozhat. Fogalmilag elmarad a tényállásból az eredetleplezés, mint célzat.

Hangsúlyozom, hogy az elkövetési magatartások kifejtése, azaz a felhasználás, illetve a pénzügyi tevékenység végzése vagy végeztetése itt is szándékos magatartás. A gondatlanság – amely itt értelemszerűen *negligentia* - a dolog bűnös eredetének a felismeréséhez kapcsolódik. Így amennyiben a pénzműosást végző nem volt tisztában a dolog bűnös eredetével, ám ezt a körülményekből fel kellett volna ismernie, a gondatlan alakzatért vonható felelősségre.

4. A pénzműosás *immateriális delictum*, az elkövetési magatartások bármelyikének a tanúsításával befejezetté válik, nem szükséges feltétel, hogy a pénzműosási művelet sikeres legyen. A pénzműosás előkészületét nem rendeli büntetni a törvény. A Btk. 399.§ (5) bekezdésének az értelmében azonban az előkészületi jellegű cselekmények közül önálló *sui generis* bűncselekményként rendeli büntetni a pénzműosás elkövetésében való megállapodást. A megállapodás legalább két személy kölcsönös egyetértését feltételezi, így a cselekmény részese lehet az alaphűncselekmény elkövetője is. Abban az esetben azonban, ha a pénzműosás kísérleti szakba lép, abba az előkészületnek minősülő cselekmény beolvad, így azt a bíróság nem veheti figyelembe. Fontos azonban kiemelni, hogy a jogalkotó nem az előkészületet

²⁵ Gál István László: A pénzműosással és terrorizmus... im. 25. o.

²⁶ Gál István László: A pénzműosással és terrorizmus... im. 65. o.

általában, hanem az ilyen jellegű cselekmények közül a megállapodást rendeli büntetni, így a pénzmosás elkövetésére irányuló sikertelen felhívás csupán büntetlen előkészületnek minősül.

A pénzmosás mindhárom alapesete, illetőleg a gondatlan alakzata értékhatártól függetlenül bűncselekmény, így egy-egy alakzatnak sincs szabálysértési alakzata.

5. A pénzmosás *tettese* a dinamikus, a statikus és a gondatlan pénzmosás esetén az alpbűncselekmény elkövetőjén kívül bárki elkövetheti, így ezzel a megszorítással a bűncselekmény alanya lehet minden 14. életévét betöltött, beszámítási képességgel rendelkező személy. A saját pénz mosását azonban kizárólag az alpbűncselekmény elkövetője valósíthatja meg tényállásszerűen.²⁷

6. A 399.§ (1) aa) és ab) alpontjában a törvény a tényállásban célzatot rendel, így kizáróan *egyenes szándékkal* valósítható meg. A bűncselekményből származó dolog eredetének eltitkolását, elleplezését, valamint a más által elkövetett szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárás megghiúsítására irányuló magatartást határozza meg az elkövető céljaként. A törvényi tényállás az a) pont alatt rögzített elkövetési magatartásra vonatkozóan az aa) pontban *expressis verbis* kifejezésre juttatja, hogy az eredet eltitkolása vagy leplezése, mint célzat kizárólag a dolog büntetendő cselekményből való származásának eredetleplezésére vonatkozik, az ab) pontban meghatározott büntetőeljárás megghiúsítását alternatív célként fogalmazza meg. Ugyanezen jogszabályhely b) pontjában meghatározott cselekmények közös jellemzője, hogy azok az a) pontban meghatározott célzat hiányában valósulhatnak meg, tehát az elkövető tudatának minimálisan azt kell átfognia, hogy a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerje. Utaltam rá, hogy a jogalkotó a célzatot kifejezetten elhagyta, így csak arra a következtetésre juthatunk, hogy az eredetleplezési célzat nélkül elkövetett magatartás tényállásszerű.

A 399.§ (2) bekezdésében meghatározott II. alapeset célzatot szintén nem igényel, így eshetőleg szándékkal megvalósítható. A 399.§ (3) bekezdésében meghatározott III. alapeset (saját pénz mosása) az elkövető célzatára figyelemmel kizárólag egyenes szándék mellett tényállásszerű.

A 400.§ -ában meghatározott gondatlan alakzat kizárólag hanyag gondatlansággal valósulhat meg, ugyanis az elkövető azért nem tud az elkövetési tárgy eredetéről, mert nem tanúsítja a

tőle elvárható figyelmet és körültekintést. A tényállásban foglalt magatartás tehát szándékosan is elkövethető, a gondatlanság a dolog eredetére vonatkozik.²⁸

7. A törvény a 399. § (4) bekezdésében határozza meg azokat az eseteket, amelyek megvalósulása esetén a szándékos pénzmosásnak a társadalomra veszélyessége olyan fokú, hogy *súlyosabb büntetési tétel* kilátásba helyezése indokolt.

Az *üzletszerűség* fogalmára nézve a Btk. 459. § (1) bekezdésének 28. pontja ad meghatározást, amely szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

A *különösen nagy* értékhatár a Btk. 459.§ (6) bekezdésének d) pontja szerint ötvenmillió-egy és ötszázmillió forint közötti érték. Az ennél nagyobb, azaz a különösen jelentős értékre történő elkövetés súlyosabb minősítést nem eredményez, azonban a büntetés kiszabása során súlyosító körülményként értékelendő körülmény. Kiemelem, hogy nem a pénzmosási tevékenységből származó „bevételek” kell meghaladnia az értékhatárt, hanem a büntetendő cselekményből származó dolog értékének kell átlépnie azt.

A c) pontban *speciális szervezeti keretben* történő elkövetést, a d) és e) pont pedig *speciális alanyokkal* szemben helyez kilátásba súlyosabb büntetést. A társadalomra veszélyességet az növeli meg, így a súlyosabb minősítést az teszi indokolttá, hogy a pénzügyi intézményekhez köthető helyzetüknél fogva a leghatékonyabb segítséget nyújthatják a pénzmosáshoz. A pénzpiaci instrumentumokat kezelők ismerik a pénzügyi rendszer működését, így segíthetik a pénzmosókat a bűncselekményből származó dolgok legalizálásában.²⁹ A szervezeti keretek és a speciális alanyok részletes bemutatását mellőzöm, azonban arra fel kell hívni a figyelmet, hogy az elkövetőket a saját alanyiséga alapján kell megítélni, így előfordulhat, hogy a pénzmosó speciális intézménybe dolgozó bűnsegédje magasabb büntetési tétellel felel, mint maga a tettes.³⁰

A gondatlan alakzat minősített esetei lényegében azonosak a szándékos elkövetésben meghatározottakkal, azzal a megszorítással, hogy az üzletszerűség értelemszerűen hiányzik. Továbbá az ügyvédként történő elkövetés sem került a minősített esetek közé, így a minősített esetet ügyvéd nem valósíthatja meg.

²⁸ Belovics Ervin - Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, (a továbbiakban: Belovics – Molnár – Sinku: Büntetőjog II.) 740-741. o.

²⁹ Dr. Gál István László- Dr. Sinku Pál: Dinamikus és statikus pénzmosás – egy új tényállás kritikai elemzése. Magyar Jog, 2008/3. szám. 137.o.

³⁰ Gál István László: A pénzmosással és terrorizmus... im. 67. o.

8. A 400.§ (3) bekezdése *egy büntethetőséget megszüntető okot szabályoz*. A gondatlanságból elkövetett pénzmosás alap- és minősített esetei miatt nem büntethető az elkövető, ha a hatóságnál önként feljelentést tesz és az elkövetés körülményeit feltárja, feltéve hogy a bűncselekményt nem, vagy csak részben fedezték fel. A feljelentés elsősorban a speciális alanyokra tekintettel bír jelentőséggel, hisz itt a szervezeti, szolgálati út betartása is méltányolható lehet.³¹

A gondatlan alakzat esetében az elkövető a cselekmény megvalósításakor értelemszerűen nem tud arról, hogy a dolog bűncselekmény elkövetéséből származik, ellenkező esetben ugyanis a szándékos alakzatot valósítaná meg. Ha később azonban tudomást szerez a dolog bűnös eredetéről, és erről a felderítést segítve a hatóságot értesíti, mentesül a felelősségre vonás alól. Hangsúlyozni kell, hogy amennyiben a cselekményt még nem fedezték fel teljesen, úgy a bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége, az eljárást megszüntető végzést kell hoznia.

Azt meg kell jegyezni, hogy noha a pénzmosás elleni hatékony fellépés és az a kriminálpolitikai célkitűzés iktatta be ezt a jogintézményt, hogy nagyobb érdek fűződik a még felderítetlen, vagy csak részben felderített cselekmény leleplezéséhez, mint az elkövető megbüntetéséhez, a jogalkotó csupán a gondatlan alakzatnál találta indokoltnak az alkalmazhatóságát a régi Btk.-val szemben, amely kiterjedt a szándékos alakzatra is.

9. Egység, többség problémaköre:

A Legfelsőbb Bíróság a 4/2004. Büntető Jogegységi Határozatában kifejtett elvi tartalmú iránymutatása szerint az orgazdaság bűncselekményének nincs passzív alanya (sértettje), a folytatólágosság törvényi fogalmának elemei között szereplő azonos sértett sérelmére történő elkövetés hiánya - ha az egyéb törvényi feltételek fennállnak - a törvényi egység megállapítását önmagában nem zárja ki. Miként a pénzmosásnak passzív alanya nincs, így nem kétséges, hogy a pénzmosás azonos előcselekmény kapcsán több alkalommal rövid időközönként, azonos akarat elhatározással megvalósított elkövetési magatartásai folytatólágos egységet képeznek.

A problémát annak a megítélése jelentheti, hogy miként minősülnek az azonos elkövetési tárgyra (dologra) megvalósított különböző elkövetési magatartások abban az esetben, ha az időbeli eltérés kizárta teszi a természetes egység megállapíthatóságát.

³¹ Belovics – Molnár – Sinku: Büntetőjog II. im. 743-744. o.

A jogirodalomban elfogadott álláspont³² szerint azonos célzat hiányában, illetve a természetes egység megállapítását kizáró időbeli eltéréssel végrehajtott cselekmények esetében – az elévülési időn belül – újabb jogtárgysérelem (a jogtárgysérelem fokozásának) hiányában büntetlen utócselekményként nem büntetendők.³³

10. Elhatárolási kérdések:

Elsődlegesen a hétköznapi életben kialakult tévhit miatt a pénzmosást a költségvetési csalástól (korábbi tényállás megnevezése: adócsalás) szükséges elhatárolni, ugyanis a két cselekmény gyökeresen eltérő ismérvekkel rendelkezik, mégis előszeretettel „összemossák” őket. A költségvetési csalás tipikus elkövetési módja a gazdasági tevékenység során befolyt összeg egy részének eltitkolása, vagy a költségeknek a valósnál nagyobb mértékben történő feltüntetése. A pénzmosásánál ez épp ellenkező módon megy végbe. Amíg a költségvetési csalásnál fiktív bizonylatok segítségével kerül sor az adózás előtti eredmény csökkentésére, addig a pénzmosásnál fiktív bevételi számlákkal tüntetik fel a bevételt a tényleges gazdasági tevékenységtől magasabb mértékben. Itt kell utalni arra a nem elhanyagolható jelenségre is, hogy jellemzően „számlagyár” közbeiktatásával kerül sor mindkét cselekmény elkövetésére, azonban a költségvetési csalásnál fiktív költség számlát, a pénzmosásnál viszont a fordított reláció miatt fiktív bevételi számlát állítanak ki. Így az utóbbi esetben, amennyiben a közbeiktatott „számlagyár” a valós gazdasági esemény nélkül kiállított bevétele után az adót megfizeti, kisebb eséllyel fog az adóhatóság látókörébe kerülni, mint egy láncolatos ügyletben, ahol adó visszatérítésre kerül sor.

A két deliktum természetesen összekapcsolódhat egymással abban az esetben, ha a költségvetési csalás az előcselekmény, és az abból származó pénzt mossák tisztára.³⁴

A bűnpártolástól a pénzmosás a specialitás alapján határolható el, ugyanis a Btk. 282. § (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott tárgyi bűnpártoláshoz képest a pénzmosás elkövetési tárgya nem bármilyen előny, hanem a dolog lehet, továbbá az elkövetési magatartásokat is konkrétabban határozza meg a törvény.³⁵

A Btk. 379. §-ában meghatározott orgazdaság viszont speciális deliktum a pénzmosásához képest, ugyanis az orgazdaság előcselekménye nem bármely bűncselekményből származó

³² Békés - Blaskó – Czencz – Csák – Elek – Gál – Gellér – Köhalmi – Lajtár – Miskolczi – Polt – Szücs – Török – Vaskuti: Új Btk. kommentár... im. 60.o.

³³ Molnár Gábor: Gazdasági Bűncselekmények. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009. 523. o.

³⁴ Gál: A pénzmosással és a terrorizmus... im. 16. o.

³⁵ Belovics – Molnár – Sinku: Büntetőjog II. im. 743. o.

dolog lehet, hanem csakis azon bűncselekményekből, melyeket a törvényi tényállás *taxative* meghatároz.³⁶

5. A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása

5.1. Szabályozástörténet:

A jogalkotó a speciális alanyokra, valamint az elkövetési magatartásra figyelemmel külön tényállási pontban szabályozza a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztását, ugyanis a tényállás nem vonható a pénzmosás fogalma alá. A cselekmény kriminalizálására vonatkozó rendelkezéseket eredetileg a büntető kódexben maga a pénzmosás tényállása tartalmazta. A tényállást a régi Btk.-ba a 2001. évi LXXI. törvény iktatta be. A keretdiszpozíciót kitöltő jogszabály az első pénzmosás megelőzési törvény, a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 1994. évi XXIV. törvény volt, melyet a köznyelvben szarkasztikusan „téglatörvény” elnevezéssel illettek. Jelenleg a Pmt. tölti ki a kerettényállást tartalommal, mely voltaképp a jelenleg többször módosított 2005/60/EK számú, a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló irányelv (III. EU irányelv) implementálása a nemzeti jogunkba. A cselekmény gondatlan alakzatának büntetni rendeltsége 2007. május 31. napján megszűnt.

5.2. A hatályos szabályozás elemzése

A Btk. az alábbi rendelkezést tartalmazza:

401. § Aki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos, törvényben előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

1. A Pmt. preambulumban rögzített célja, hogy a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása tilalmának hatékony érvényesítése érdekében megelőzze és megakadályozza a bűncselekmények elkövetéséből származó pénznek vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dolognak a pénzmosás szempontjából veszélyeztetett tevékenységeken keresztül történő tisztára mosását, valamint a terrorizmusnak pénzzel vagy pénzben kifejezhető értékkel bíró dologgal való támogatását. „A szervezett bűnözés térhódítása elleni társadalmi érdek adott

³⁶ Belovics – Molnár – Sinku: Büntetőjog II. im. 743. o.

esetben fontosabb lehet, mint az egyes pénzügyi tevékenységet végző személyek és ügyfelek közötti bizalmi viszony, vagy a személyes adatok védelméhez való jog.³⁷

A bűncselekmény *jogi tárgya* elsősorban a szervezett bűnözés elleni minél hatékonyabb küzdelemhez fűződő társadalmi, közösségi érdek. Mindemellett szükséges kiemelni, hogy a terrorizmus finanszírozásának megakadályozása érdekében is hatékony eszközként kíván szolgálni. A preambulumban rögzített cél alapján meg kell jegyezni, hogy amíg a büntetőjog a megelőzés mellett a cselekmény üldözésére is szolgál, addig a Pmt. kizárólag preventív eszköz kíván lenni.

2. A bűncselekmény tiszta mulasztási bűncselekmény, így *elkövetési tárgya* nincsen.

3. A cselekmény *elkövetési magatartása* a Pmt.-ben előírt bejelentési kötelezettség elmulasztása, mely az előzőek alapján csak passzív magatartással követhető el. A keretjogszabály előírja mind az ügyfél-átvilágítási, mind a bejelentési kötelezettséget. Kizárólag a bejelentési kötelezettség elmulasztása alapozza meg a büntetőjogi felelősséget, a két magatartási kötelezettség azonban szorosan egymásra épül.

5.3. Ügyfél-átvilágítási kötelezettség

A szolgáltató a Pmt. 6.§ (1) bekezdésében meghatározott kötelezettsége szerint az üzleti kapcsolat létesítésekor, a hárommillió-hatszáz ezer forintot elérő vagy meghaladó összegű ügyleti megbízás teljesítésekor azzal, hogy a ténylegesen összefüggő, több ügyleti megbízás esetén is, ha ezek együttes értéke eléri a hárommillió-hatszáz ezer forintot, pénzmosásra, vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény felmerülése esetén, amennyiben az átvilágításra még nem került sor, valamint ha kétség merül fel a korábban kapott ügyfélazonosító adatok valódiságáról vagy megfelelőségéről, az ügyfél-átvilágítási intézkedéseket köteles alkalmazni.

A szolgáltatót terhelő lényeges kötelezettség, hogy a fenti esetekben az ügyfelet, annak meghatalmazottját, a rendelkezésre jogosultat, továbbá a képviselőt köteles azonosítani és személyazonosságának igazoló ellenőrzését elvégezni. Ennek során a törvényben meghatározott okiratok bemutatását köteles megkövetelni és köteles ellenőrizni a bemutatott azonosságot igazoló okirat érvényességét is. A törvény ebben a körben meghatározza, hogy mi az a minimum adatkör, melyet rögzíteni szükséges, illetőleg a szolgáltató kockázatérzékenységi alapon dönthet a maximum adatkör rögzítéséről is.

³⁷ Tóth: Gazdasági bűnözés... im. 365.

A tényleges tulajdonos azonosítását illetően a törvényben nívum, hogy a szolgáltató köteles azonosítani. Ez annyiban lényegi változás, hogy a törvénymódosítás előtt csupán nyilatkozni kellett az ügyfélnek a tulajdonos személyéről.

A törvény előírja az üzleti kapcsolat céljáról és tervezett jellegéről való információszerzés kötelezettségét. Ebben a körben a törvény szintén meghatározza a minimum, illetőleg maximum adatkör rögzítését.

A Pmt. rendelkezik a monitoringról, azaz az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kíséréséről is. Az ügyfél további kötelezettsége, hogy a tudomásszerzéstől számított öt munkanapon belül a szolgáltatót értesítse az ügyfél-átvilágítás során megadott adatokban, illetve a tényleges tulajdonos személyét érintően bekövetkezett változásokról.

Amennyiben a szolgáltató nem tudja végrehajtani az ügyfél-átvilágítást, úgy az érintett ügyfélre vonatkozóan köteles megtagadni az ügyfél megbízása alapján bankszámlán keresztül művelet végzését, üzleti kapcsolat létesítését és ügyleti megbízás teljesítését, vagy köteles megszüntetni a fennálló üzleti kapcsolatot.³⁸

5.4. A bejelentési kötelezettség

Amint arra utaltam a Btk. a szabályozással külön törvényre utalja a bejelentési kötelezettség tartalmának a meghatározását. A Pmt. 23.§-a mondja meg, hogy mely esetekben áll fenn bejelentési kötelezettség.³⁹ Eszerint a bejelentési kötelezettség a pénzmosás vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén keletkezik.

A szabályozás nem tartalmaz sem negatív, sem pozitív taxációt, így alappal vetődik fel a kérdés, hogy mikor minősül egy tranzakció pénzmosás gyanúsak?

A kérdésre Tóth Éva ad választ, felhívva a figyelmet arra, hogy a gyanús körülményeket nem lehet jogszabályba foglalni, ugyanis az elkövetők azonnal megtalálnák a kiskapukat, azokat a módszereket, amelyek nincsenek benne a listában, és ebben az esetben nem lehetne velük szemben bejelentést tenni. A gyanús körülmények példálózva szerepelnek a felügyelet ellátó

³⁸ Belovics – Molnár – Sinku: Büntetőjog II. im. 746-747. o.

³⁹ A bejelentési kötelezettség: Pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén a szolgáltató vezetője, alkalmazottja és segítő családtagja köteles haladéktalanul a (3) bekezdésben megjelölt személynek bejelentést tenni. A bejelentésnek tartalmaznia kell: a) a szolgáltató által a 7-9. § alapján rögzített adatokat, b) a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény ismertetését és c) a pénzmosásra vagy a terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény vagy körülmény részletes ismertetését alátámasztó dokumentumokat, amennyiben azok rendelkezésre állnak [23.§ (1) bek.].

szervek által összeállított mintaszabályzatokban.⁴⁰ A Pmt.-ben meghatározott kötelezettségek körébe tartozó feladatok teljesítésére a szolgáltató köteles belső szabályzatot készíteni, ezt a gyakorlatban „pénzmosás megelőzési szabályzatnak” hívjuk.⁴¹ A szolgáltató által a mintaszabályzat alapján elkészített szabályzatot a felügyeleti szerv hagyja jóvá.

Itt szükséges elhatárolni a bejelentési kötelezettséget a feljelentési kötelezettségtől, ugyanis a két fogalom összemosható. A feljelentési kötelezettség szűk körben terheli a magánszemélyeket (példaként az emberrablás feljelentésének elmulasztása említendő), illetőleg a hatóságokat, vagy hivatalos személyeket terheli, amennyiben bűncselekmény elkövetése jutott a tudomásukra. Feljelentés esetén a nyomozó hatóságnak intézkedési kötelezettsége van, azaz alakszerű határozatot kell hoznia.

Amennyiben a szolgáltatónak tudomása van a pénzmosásról, úgy kvázi feljelentési/bejelentési kötelezettsége keletkezik, ugyanis annak elmaradásával már pénzmosás miatt bűnsegédi magatartás miatt vonható felelősségre. A bejelentési kötelezettség tágabb a feljelentési kötelezettségnél, hisz nem csak a pénzmosást, hanem az arra utaló gyanús körülményeket is jelenteni kell, noha adott esetben szó sincs pénzmosásról. Azt le kell szögezni, hogy a Pmt. szerinti gyanú nem azonos a büntetőeljárás megindításához szükséges gyanúval, a bejelentéshez a szokatlan adatnak, ténynek és körülménynek nem kell elérnie az alapos gyanú szintjét, hanem annál alacsonyabb színvonalú bizonyosság is elegendő a bejelentés megtételéhez.⁴²

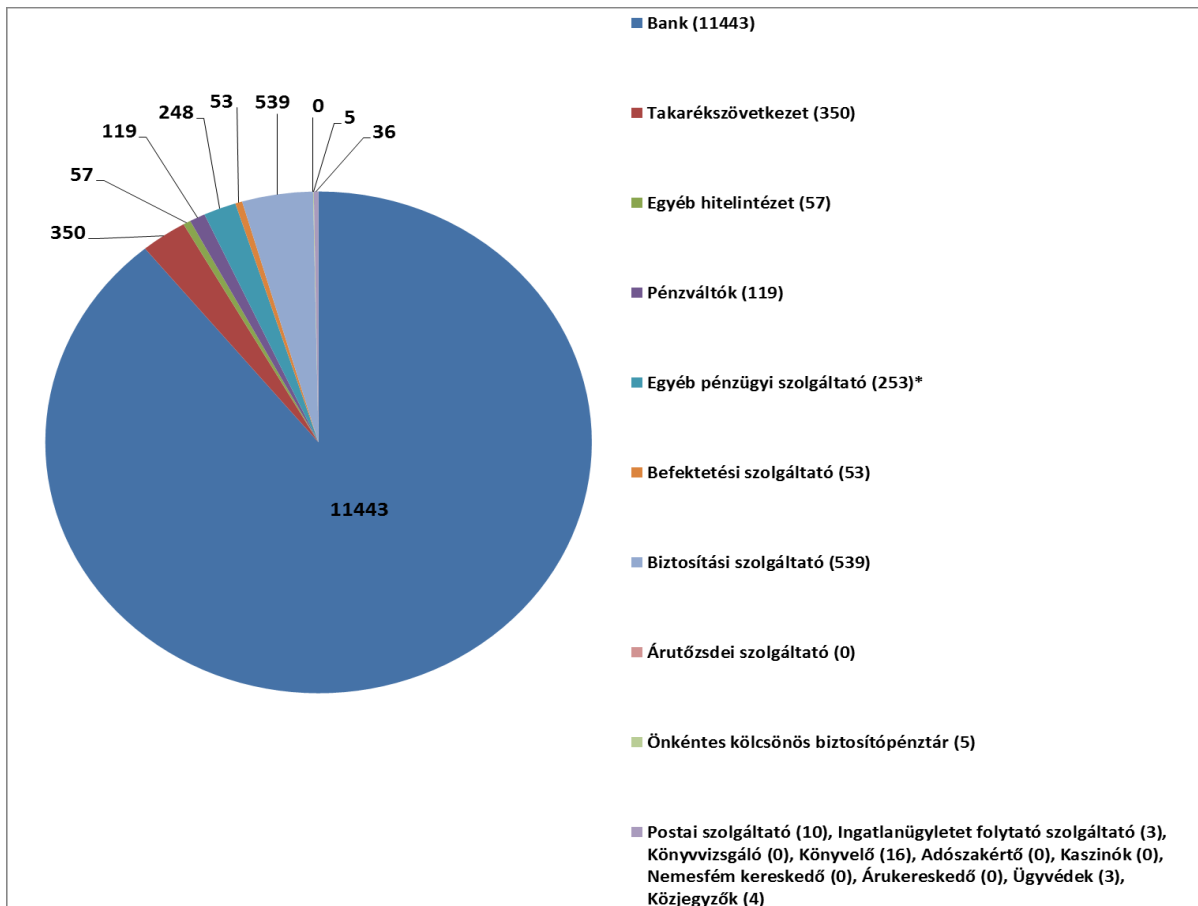
A Pmt.-ben meghatározott bejelentési kötelezettség ugyan a pénzmosásra utaló adatra, tényre, körülményre vonatkozik, azonban az a bejelentés gyanúja szintjén magában foglalja a pénzügyi műveletet generáló alaphűncselekmény gyanújára vonatkozó adatot, tény, körülményt is.

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása tárgyában 2013. évben a FIU-hoz (Pénzmosás Elleni Információs Iroda) érkezett bejelentések szolgáltatói kör szerinti megoszlását a következő diagram szemlélteti:

⁴⁰ Példálózó jelleggel ilyen gyanúokok lehetnek: fiktív adatok bejelentése, szokatlanul nagy készpénzbetét elhelyezése, készpénz gyakori váltása egyéb valutánemre, a gazdasági társaság tulajdoni háttere, a cégjegyzésre jogosult megjelenése összeegyeztethetetlen a cég tevékenységével, a számlán gyakran fordul elő visszautalás, a korábban minimális tőkeháttérű társaság kiemelkedő forgalmat bonyolít.

⁴¹ Dr. Tóth Éva: Tőkepiaci és bank szakjogász képzés, Pénzügyi jog és büntetőjog című előadás anyaga.

⁴² Gál István László: A pénzmosással és... im. 73. o.

Forrás: a Pénzmosás Elleni Információs Iroda által vezetett adatbázis⁴³

A fenti ábra jól szemlélteti, hogy messze a legtöbb bejelentés a bankoktól érkezik.

4. A cselekményt csak *deliktum proprium* valósíthatja meg, ugyanis *tettesként* a bűncselekmény alanya csak az lehet, akit a Pmt. szerinti bejelentési kötelezettség terhel⁴⁴. Bejelentésre kötelezett a szolgáltató minden alkalmazottja, vezetője, vagy segítő családtagja, aki a pénzmosás gyanúját észleli. A bejelentést azonban nem személyesen, hanem kijelölt személy útján kell megtenni. A szolgáltató ugyanis köteles kijelölni egy vagy több személyt,

⁴³ http://www.nav.gov.hu/data/cms327441/Eves_Jelentes_2013_2014.04.08.pdf

⁴⁴ A szolgáltató köteles a tevékenységének megkezdését követő öt munkanapon belül kijelölni - a szervezet sajátosságától függően - egy vagy több személyt (a továbbiakban: kijelölt személy), aki a szolgáltató vezetőjétől, alkalmazottjától és segítő családtagjától az (1) bekezdés alapján érkezett bejelentést a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak haladéktalanul továbbítja. A kijelölt személy nevééről, beosztásáról, valamint az ezekben bekövetkezett változásról a szolgáltató a kijelöléstől, a változástól számított öt munkanapon belül köteles a pénzügyi információs egységként működő hatóságot tájékoztatni [23.§ (3) bek.]. A Pmt.-ben meghatározott ügyfél-átvilágítási és bejelentési kötelezettség az ügyvédet - a (3) bekezdésben foglalt kivétellel - akkor terheli, ha pénz és értéktárgy letéti kezelését végzi, vagy ha a következő jogügyletek előkészítésével és végrehajtásával összefüggésben végez az Ütv. 5. § (1) bekezdésében meghatározott ügyvédi tevékenységet: gazdasági társaságban vagy egyéb gazdálkodó szervezetben lévő vagyონrész (részesezés) vétele, eladása, ingatlan vétel, eladása, gazdasági társaság vagy egyéb gazdálkodó szervezet alapítása, működtetése, megszűnése [36.§ (1) bek.]. A Pmt.-ben meghatározott meghatározott ügyfél-átvilágítási és bejelentési kötelezettség a közjegyzőt - a (4) bekezdésben foglalt kivétellel - akkor terheli, ha bizalmi őrzést végez, vagy a Kjt.-ben meghatározott közjegyzői tevékenységet végez a következő jogügyletek előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatban: gazdasági társaságban vagy egyéb gazdálkodó szervezetben lévő vagyónrész (részesezés) vétele, eladása, ingatlan vétele, eladása, gazdasági társaság vagy egyéb gazdálkodó szervezet alapítása, működtetése, megszűnése [36.§ (2) bek.].

aki a bejelentésre kötelezett személyektől a bejelentéseket haladéktalanul továbbítja a pénzügyi információs egységként működő hatóságnak. A bejelentési kötelezettség mindenkit a saját személyében terhel, így a cselekmény elkövetésében a társtetteség kizárt.⁴⁵

5. *Bűnösség.* A hatályos szabályozás alapján a bejelentési kötelezettség csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. A gyakorlatban komoly nehézséget jelenthet beismerő vallomás hiányában a cselekmény bizonyítása, ugyanis azt kell bizonyítani, hogy az elkövető tisztában volt vele, hogy az ügylet szokatlan, és ennek tudatában mégsem tett bejelentést. Nem elegendő pusztán annak bizonyítása, hogy a bejelentésre kötelezett nem jelentett be egy, az adott szolgáltató pénzmosás-megelőzési szabályzatában szereplő egyértelműen gyanús esetet, azt is bizonyítani szükséges, hogy a bejelentésre kötelezettben megfogalmazódott egy szubjektív gyanú, azonban mégsem tett bejelentést.⁴⁶

6. A cselekmény *rendbelisége* a bejelentési kötelezettségek számához igazodik. A folytatólagosság megállapítása a tartós bűnkapcsolat esetén nem kizárt azzal, hogy a bejelentési kötelezettség elmulasztásáról csak addig beszélhetünk, míg az elkövető csak gyanítja, hogy pénzmosás van a tranzakció mögött. A bűncselekmény a specialitásra figyelemmel halmazatban nem állhat a pénzmosással. Az elhatárolás az elkövető tudattartama alapján határozható meg. Abban az esetben ugyanis, ha a tudata már átfogja a pénzmosást, úgy már a pénzmosás bűnsegéde lesz a bejelentés szándékos elmulasztásával.⁴⁷

7. A bejelentéssel kapcsolatban felmerülő gazdasági titok megsértése miatt a Btk. 413.§ (2) bekezdésének b) pontja az alábbi rendelkezést tartalmazza:

Nem valósítja meg a gazdasági titok megsértését, aki a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzésével és megakadályozásával, a bennfentes kereskedelemmel, piacbefolyásolással és a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos, törvényben előírt bejelentési kötelezettségének tesz eleget, vagy ilyet kezdeményez, akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt.

A szabályozás jelentősége abban áll, hogy mentesüljenek a bejelentési kötelezettség hatálya alá tartozó személyek a gazdasági titok megsértése miatt történő felelősségre vonás alól abban az esetben, ha a bejelentésről utóbb kiderül, hogy alaptalan.

A *büntethetőséget kizáró ok* azonban csak azt illeti meg, aki a törvényben előírt bejelentési kötelezettségének jóhiszeműen tesz eleget.

⁴⁵ Belovics – Molnár – Sinku: Büntetőjog II. im. 753. o.

⁴⁶ Gál István László: A pénzmosással és... im. 75. o.

⁴⁷ Dr. Tóth Éva: Tőkepiaci és bank szakjogász képzés, Pénzügyi jog és büntetőjog című előadás anyaga.

V. Összegzés

Az alapbűncselekmény kérdéskörének túlértékelése, valamint a jogértelmezési bizonytalanság is egyaránt az oka lehet annak, hogy Magyarországon csekély számban indult büntetőeljárás pénzmosás miatt.⁴⁸ Az új Btk.-ban mindenképp konkretizálni kellett volna az alapbűncselekménnyel összefüggő bizonytalanságokat. Mindenesetre az rögzíthető, hogy bárki által bárhol elkövetett olyan előcselekmény gyanúja megalapozhat pénzmosás miatti eljárást, amely a magyar Büntető Törvénykönyv szerint is büntetendő cselekmény.

Nézetem szerint amennyiben a szervezett bűnözéssel szemben nagyobb eredményességgel kívánjuk felvenni a harcot, úgy a pénzmosás felderítésének és a büntetőjogi felelősségre vonás eredményesebbé tételének javítását illetően mind a jogalkotásra, mind a jogalkalmazásra várnak feladatok.

VI. Irodalomjegyzék

Bellovics Ervin – Gellér Balázs – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: Büntetőjog I. Általános rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012.

Belovics Ervin - Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013.

Bereczki Zoltán - Botos Csaba – Czine Ágnes - Gál István László – Tóth Mihály – Steiner Péter – Sinku Pál: A pénzmosás elleni küzdelem aktuális kérdései Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2005.

Békés Ádám - Blaskó Béla – Czencz Zoltán – Csák Zsolt – Elek Balázs – Gál István – Gellér Balázs József – Kőhalmi László – Lajtár István – Miskolczi Barna – Polt Péter – Szűcs András – Török Zsolt – Vaskuti András: Új Btk. kommentár 8. kötet Különös rész. Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013.

Cine Ágnes: A pénzmosás és a bírói gyakorlat. Belügyi szemle, 2005/10.

Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévai Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc 2002.

Farkas Judit: A pénzmosás büntette svájci és német jogösszehasonlítással, MTA Állam- és Jogtudományi Intézete, Budapest, 1996.

Földi László és Hamza Gábor: A római jog története és intézményei Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.

Dr. Gál István László: A pénzmosás szabályozásának régi és új irányai a nemzetközi jogban és az EU-jogban Európai Jog, 2007/1. szám.

Dr. Gál István László- Dr. Sinku Pál: Dinamikus és statikus pénzmosás – egy új tényállás kritikai elemzése. Magyar Jog, 2008/3. szám.

⁴⁸ Az egységes nyomozó és ügyészégi bűnügyi statisztikai adatok szerint a régi Btk. 303. §-ában meghatározott pénzmosás büntette miatt 2011. évben 10, 2012. évben 14, míg 2013. évben 11, azaz az elmúlt három évben összesen 35 esetben került sor vádirat benyújtására.

Gál István László: A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályok magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012.

Molnár Gábor: Gazdasági Bűncselekmények HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009.

Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. Korona Kiadó, Budapest, 2001.

Tomori Erika: Értékpapírjog és a tőkepiac szabályozása. Közép-európai Brókerképző Alapítvány, Mobil Kiadó Kft., Budapest, 2008.

Dr. Tóth Éva: Tőkepiaci és bank szakjogász képzés, Pénzügyi jog és büntetőjog című előadás anyaga.

Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. KJK-Kerszöv Kft., Budapest, 2000.

Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. KJK-Kerszöv Kft., Budapest, 2002.

Interneten fellelhető forrás:

[http://www.nav.gov.hu/data/cms327441/Eves_Jelentes_2013_2014.04.08.](http://www.nav.gov.hu/data/cms327441/Eves_Jelentes_2013_2014.04.08)